

Fotografie: Jose David Rey Marcial, iStock

NEREGULÉRNÍ PRACOVNÍCI - MIGRANTI BEZ OPRÁVNĚNÍ K POBYTU:

Pokyny pro vytvoření účinného systému pro podávání stížností
ve věcech pracovního vykořisťování nebo zneužívání

Jaký systém pro podávání stížností na porušování pracovních práv je efektivní?

Systém pro podávání stížností je nezbytnou zárukou, která existuje za účelem zabránění pracovního vykořisťování a ochrany pracovních práv všech pracovníků bez ohledu na jejich národnost, migrační či pobytový status.

 PICUM

PLATFORM FOR INTERNATIONAL COOPERATION ON
UNDOCUMENTED MIGRANTS

Jakým překážkám čelí migranti bez oprávnění k pobytu při podávání stížností?

Pokud pracovník bez oprávnění k pobytu předloží stížnost inspekci práce, nemusí být do toho nezbytně zapojena ani policie ani imigrační orgán. Ovšem, v mnoha členských státech EU je pracovníkům bez oprávnění k pobytu bráněno v podávání stížností kvůli nedostatečnému rozdělení rolí mezi inspekci práce a imigrační kontrolou.¹ Často se stává, že během inspekci doprovází inspektory práce i policie. Policie zpravidla kontroluje povolení

k pobytu a inspektoři práce zase musí nahlásit imigračnímu úřadu všechny odhalené osoby bez povolení k pobytu. Tyto praktiky oslabují cíle systému pro podávání stížností a umožňují vykořisťování tím, že nedovolí neregulérním pracovníkům nahlásit porušování svých práv či naopak svá práva uplatňovat.

V některých členských státech EU neexistuje právní úprava o tom, jak podat stížnost, což je v rozporu se směrnicí o sankcích vůči zaměstnavatelům.²

Ve většině členských států neexistuje možnost pro neregulérní pracovníky stěžovat si prostřednictvím třetí strany, jako jsou nevládní organizace, odbory nebo organizace zahraničních pracovníků.

SYSTEM PRO PODÁVÁNÍ STÍŽNOSTÍ V LEGISLATIVĚ EU

Právní normy, které vyžadují nebo zakotvují potřebu účinného systému pro podávání stížností na porušování pracovních práv, lze nalézt v několika mezinárodních a regionálních dokumentech. V mnoha případech je porušování pracovních práv záležitostí civilních řízení, v jiných případech se může uplatnit trestní právo. Na úrovni EU jsou to tyto předpisy:

Směrnice o sankcích vůči zaměstnavatelům (2009/52/ES), která stanovuje sankce pro zaměstnavatele, kteří zaměstnají neoprávněně pobývající pracovníky z třetích zemí. Směrnice také zahrnuje konkrétní právní normy, jejichž účelem je ochrana práv neregulérních pracovníků, včetně přístupu k systému pro podávání stížností (článek 13.1); náhradě nezaplacených mezd (článek 6.1, 6.2 a 6.3) a přístupu k povolení k pobytu (článek 13.4). Na základě toho je od členských států vyžadováno, aby upravily postupy k usnadnění a zpracování stížností podaných neregulérními pracovníky.

Směrnice o boji proti obchodování s lidmi (2011/36/EU), která stanovuje pro členské státy EU zodpovědnost za identifikaci, ochranu a podporu obětí obchodování s lidmi. Od států to vyžaduje stanovení vhodného mechanismu zacíleného na včasné rozpoznání, asistenci a podporu obětí za spolupráce příslušných podpůrných organizací (článek 11). Jedním z těchto mechanismů by mohl být právě systém stížností.

Směrnice o obětech trestné činnosti (2012/29/EU), která stanovuje minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů. Směrnice se vztahuje na všechny oběti bez ohledu na jejich pobytový status (článek 1). Ačkoliv to směrnice přímo nevyžaduje, systém pro podávání stížností neregulérními migranty by měl být zásadním prostředkem k uplatnění práv obětmi pracovního vykořisťování. Jde o trestný čin, který souvisí i s násilím na pracovišti.

1 Blíže k tomu stanovisko nevládní organizace PICUM *Employer Sanctions: Impacts on undocumented migrant workers' rights in four EU countries* (2015). Popisovaný problém se týká Belgie, Itálie, České republiky a Nizozemí. Dokument je dostupný pouze v angličtině.

2 Srov. Association for Legal Intervention *Unprotected. Migrant workers in an irregular situation in Central Europe* (2014). Dokument je dostupný pouze v angličtině.

Z čeho by měl efektivní systém pro podávání stížností sestávat?

Systém pro podávání stížností by měl být transparentní, spravedlivý, nezávislý, dostupný, rychlý a podporující sociální integraci cizinců. Hlavními principy systému pro podávání stížností jsou:

Ochranná zeď (Firewall)

- Jedná se o jasné **oddělení v právu a praxi**³ mezi podáním stížnosti u příslušného státního orgánu a jakýmkoliv řízeními, které se vztahují k imigračním záležitostem. Podání stížnosti by nemělo vést k žádným odvetným opatřením vůči neregulérním pracovníkům ve vztahu k jejich pobytovému statusu. To zahrnuje ochranu před pokutami a dalšími správními sankcemi, trestním stíháním za činy související s pobytovým statutem, zadržením, zajištěním a vyhoštěním.
- Princip ochranné zdi by měl platit také při běžných pracovních inspekcích, které nejsou zahájeny z podnětu samotných pracovníků, ale na základě plánovaných kontrol příslušných orgánů.

Orgán zodpovědný za posouzení stížnosti

- Orgánu, který je zodpovědný za řádné posouzení stížností, by měly být k tomu poskytnuty dostatečné vyšetřovací pravomoci.
- Orgánu zodpovědnému za posouzení stížností by měl být poskytnut přístup ke všem místům výkonu práce, včetně soukromých obydlí.
- Orgánu zodpovědnému za posouzení stížností by měly být poskytnuty přiměřené zdroje.
- Systém pro podávání stížností by měl být přizpůsoben ochraně pracovníků.

Soudní řízení

- Neregulérní pracovník by měl mít právo na účastenství v soudních řízeních a rovněž na podporu třetí strany.
- Neregulérní pracovník by měl mít právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí soudu nebo jiného příslušného nezávislého orgánu veřejné moci.
- Má být zaručen přístup k právní pomoci pro všechny neregulérní pracovníky, kteří si přejí podat stížnost, stejně tak má být zaručen jejich přístup k jiným prostředkům právního zastoupení v zemích, kde právní pomoc není k dispozici.

Pobytový status

- Orgán zodpovědný za posouzení stížnosti by měl požádat o povolení k přechodnému pobytu pro neregulérní pracovníky a jejich rodinné příslušníky po dobu trvání řízení, s možností jeho prodloužení.

Nevyplacené mzdy a náhrada škody

- Orgán zodpovědný za posouzení stížnosti by měl mít pravomoc přiznat nárok na náhradu nevyplacené mzdy a odškodnění neregulérním pracovníkům i v případech, že již v zemi nepobývají.
- Měl by být zaveden i mechanismus, který zajistí, že neregulérní pracovníci nevyplacené mzdy a odškodnění opravdu obdrží.

3 Blíže k tomu Komise proti rasismu a nesnášenlivosti Rady Evropy (ECRI) *General Policy Recommendation No.16: on Safeguarding Irregularly Present Migrants from Discrimination* (2016). Dokument je dostupný pouze v angličtině.

Sběr dat s cílem zajistit účinnou kontrolu

Orgány veřejné moci na národní úrovni by měly pravidelně shromažďovat a zveřejňovat následující údaje:

- Počet podaných stížností
- Počet provedených inspekcí práce
- Počet porušení povinností zaměstnavatelů zjištěných při provedených inspekcích práce
- Počet osob, které obdržely odškodnění a výši odškodnění v každém jednotlivém případě
- Počet a druh vydaných povolení k pobytu
- Počet a druh sankcí uložených zaměstnavateli
- Počet neregulérních pracovníků, kteří na základě kontroly museli opustit zemi
- Počet neregulérních pracovníků, kteří byli v důsledku provedené kontroly vyhoštěni

PICUM

Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants

Rue du Congres / Congresstraat 37-41, post box 5

1000 Bruselu

Belgie

Tel: +32/2/210 17 80

Fax: +32/2/210 17 89

info@picum.org

www.picum.org

 PICUM

PLATFORM FOR INTERNATIONAL COOPERATION ON
UNDOCUMENTED MIGRANTS

Za podpory:

Za finanční podpory programu Evropské unie Programme for Employment and Social Solidarity "EaSI" (2014-2020). Další informace naleznete na: <http://ec.europa.eu/social/easi> Informace obsažené v této publikaci nemusí odrážet oficiální stanoviska Evropské komise.

**OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

Podpořeno grantem od nadace Open Society Institute ve spolupráci s iniciativou Open Society Initiative for Europe of the Open Society Foundation.

SIGRID RAUSING TRUST